

Wyrok z dnia 3 lutego 2011 r.

III ZS 20/10

Obowiązek przyjęcia funkcji patrona przez notariusza wyznaczonego uchwałą właściwej rady izby notarialnej jest obowiązkiem publicznoprawnym.

Przewodniczący SSN Kazimierz Jaśkowski, Sędziowie SN: Jerzy Kwaśniewski, Andrzej Wróbel (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 3 lutego 2011 r. sprawy ze skargi Ministra Sprawiedliwości na uchwałę Krajowej Rady Notarialnej [...] z dnia 13 sierpnia 2010 r. w sprawie rozpoznania odwołania notariusza Mirosława D. od uchwały [...] Rady Izby Notarialnej w K. z dnia 23 czerwca 2010 r. ,

u c h y ł zaskarżoną uchwałę i przekazał sprawę Krajowej Radzie Notarialnej do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e

Rada Izby Notarialnej w K. uchwałą z dnia 23 czerwca 2010 r. [...] wyznaczyła dla aplikanta notarialnego Daniela T. patrona, na okres odbywania aplikacji notarialnej, w osobie notariusza Mirosława D. Po rozpoznaniu odwołania notariusza Mirosława D. od tej uchwały, Krajowa Rada Notarialna uchwałą [...] z dnia 13 sierpnia 2010 r. w sprawie rozpoznania odwołania notariusza Mirosława D. od uchwały [...] Rady Izby Notarialnej w K. z dnia 23 czerwca 2010 r. uchyliła zaskarżoną uchwałę w całości i przekazała sprawę do ponownego rozpatrzenia Radzie Izby Notarialnej w K.

Krajowa Rada Notarialna zważyła, że w obowiązującym stanie prawnym nie ma przepisu, na podstawie którego rada izby notarialnej byłaby uprawniona do nałożenia na notariusza obowiązku podjęcia funkcji patrona, bez jego zgody. Paragraf 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej (Dz.U. Nr 258, poz. 2169 ze zm.) stanowi jedynie, że rada izby notarialnej, która dokonała wpisu danego aplikanta na listę aplikantów notarialnych, wyznacza notariusza, u którego aplikant notarialny będzie odbywać aplikację

pozaetatową. Natomiast przepis ten nie określa sposobu wyznaczania patronów, w związku z czym podczas wyznaczania patrona rada izby notarialnej powinna postępować zgodnie z wolą wyrażoną przez konkretnego notariusza. Wobec powyższego rada izby notarialnej nie może wyznaczać notariuszowi dodatkowego obowiązku na podstawie uchwały, która nie ma oparcia w przepisach obowiązującego prawa. W ocenie Krajowej Rady Notarialnej dla skutecznego wykonywania patronatu niezbędna jest zgoda notariusza na przyjęcie funkcji patrona. Zgoda taka może być wyrażona zarówno przed podjęciem przez radę izby notarialnej uchwały o wyznaczeniu notariusza patronem dla aplikanta notarialnego, jak również po otrzymaniu przez notariusza takiej uchwały, w sposób wyraźny lub dorozumiany, poprzez objęcie obowiązków patrona. W przypadku jednak wyraźnego braku zgody lub odmowy objęcia funkcji patrona rada izby notarialnej, która wydała uchwałę bez takiej wcześniejszej zgody, powinna uchylić własną uchwałę. W niniejszej sprawie złożenie przez notariusza Mirosława D. odwołania od uchwały Rady Izby Notarialnej w K., jak również treść tego odwołania jednoznacznie dowodzą, że notariusz nie wyraża zgody na objęcie funkcji patrona.

Minister Sprawiedliwości, działając na podstawie art. 47 § 1 Prawa o notariacie, zaskarżył, jako sprzeczną z prawem, uchwałę [...] Krajowej Rady Notarialnej z dnia 13 sierpnia 2010 r. w całości, zarzucając zaskarżonej uchwale naruszenie: 1) art. 73, art. 72 § 1 oraz art. 35 pkt 3 w związku z art. 75 Prawa o notariacie w związku z § 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 grudnia 2005 r. w sprawie organizacji aplikacji notarialnej, poprzez uchylenie uchwały [...] Rady Izby Notarialnej w K. z dnia 23 czerwca 2010 r. wydanej zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, zgodnie z którymi na radzie izby notarialnej spoczywa obowiązek organizacji i prowadzenia aplikacji notarialnej, a jego realizacja podlega wydanemu na podstawie art. 75 Prawa o notariacie rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie organizacji aplikacji notarialnej i polega między innymi na obowiązku wyznaczenia patrona aplikantom niezatrudnionym przez notariusza lub radę właściwej izby notarialnej i łączy się z obowiązkiem członków samorządu notarialnego, czyli notariuszy, objęcia patronatu nad wskazanym aplikantem, w konsekwencji czego zaskarżona uchwała uzależnia wypełnienie w ramach aplikacji przez aplikanta notarialnego Daniela T. ustawowego obowiązku zaznajomienia się z całokształtem pracy notariusza od dodatkowych warunków nieprzewidzianych przez obowiązujące przepisy, mianowicie pozyskania zgody notariusza na objęcie patronatem, 2) art. 17 ust. 1 Konstytucji RP,

z uwagi na uchylenie uchwały podjętej w wykonaniu obowiązków nałożonych przez art. 73 Prawa o notariacie zgodnie z prawem i interesem publicznym.

Wskazując na powyższe zarzuty Minister Sprawiedliwości wniósł o uchylenie, jako sprzecznej z prawem, zaskarżonej uchwały Krajowej Rady Notarialnej i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga Ministra Sprawiedliwości ma usprawiedliwione podstawy. Należy podzielić stanowisko Ministra Sprawiedliwości, że z przepisów art. 17 Konstytucji, art. 35 pkt 3, art. 72 § 1 i art. 73 Prawa o notariacie oraz § 1 powołanego rozporządzenia z 22 grudnia 2005 r. wynikają obowiązki dla rady izby notarialnej oraz dla notariuszy. Rada właściwej izby notarialnej jako organ samorządu notarialnego jest ustawowo obowiązana do zorganizowania i prowadzenia aplikacji notarialnej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 1999 r., III SZ 4/99, OSNAPiUS 2000 nr 20, poz. 773) na podstawie programu ustalonego przez Krajową Radę Notarialną (art. 73 Prawa o notariacie), w tym do zorganizowania szkolenia aplikantów (art. 35 pkt 3 Prawa o notariacie). Orzecznictwo Sądu Najwyższego przyjmuje, że rada izby notarialnej nie może uchylić się od tego obowiązku (zob. wyrok z dnia 17 marca 2010 r., III ZS 7/09), a określenie zawarte w art. 73 Prawa o notariacie należy rozumieć, jako powierzenie radzie izby notarialnej kompetencji i obowiązku zapewnienia sposobów organizacji i prowadzenia aplikacji, które umożliwią realizację zapewnionego przez ustawę statusu aplikanta (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2010 r., III ZS 7/10).

Aplikacja notarialna polega na zaznajomieniu się aplikanta z całokształtem pracy notariusza (art. 72 § 1 Prawa o notariacie). Aplikantem notarialnym jest osoba, która została wpisana na listę aplikantów przez radę izby notarialnej (art. 71 § 3 Prawa o notariacie). Aplikant odbywa aplikację u notariusza (patrona). Podstawą odbywania aplikacji może być zatrudnienie aplikanta przez notariusza lub właściwą radę izby notarialnej, natomiast aplikanci, którzy nie zostaną zatrudnieni w ten sposób, są kierowani przez właściwą radę izby notarialnej na odbywanie aplikacji notarialnej do wyznaczonego przez radę notariusza (§ 1 rozporządzenia z 22 grudnia 2005 r.).

Notariusz wyznaczony na patrona dla aplikanta jest obowiązany do przyjęcia tej funkcji. Obowiązek przyjęcia funkcji patrona przez notariusza wyznaczonego uchwałą właściwej rady izby notarialnej jest obowiązkiem publicznoprawnym notariusza jako osoby zaufania publicznego i członka samorządu notarialnego jako korporacji prawa publicznego. Niewątpliwie rada izby notarialnej przy podejmowaniu takiej uchwały jest obowiązana rozważyć i wyważyć nie tylko interes publiczny, ale także interes notariusza jako osoby wykonującej wolny zawód. W związku z tym pożądanym jest, aby odbywało się to za zgodą notariusza lub na jego wniosek oraz aby notariusz wyrażał zgodę przed podjęciem stosownej uchwały rady izby notarialnej, przy czym zgoda taka powinna być wyraźna, a nie dorozumiana. Jeżeli jednak pozostała pewna liczba aplikantów, którzy nie mają patrona, bo nie zawarli umowy o pracę z notariuszem lub rada nie wyznaczyła ich na podstawie uzgodnień z notariuszem, to rada powinna wyznaczyć notariusza na patrona nawet bez jego zgody (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2010 r., III ZS 13/10). Brak zgody notariuszy nie może bowiem uniemożliwiać lub utrudniać rzeczywistego wykonywania przez rady izb notarialnych ich ustawowych obowiązków publicznoprawnych w zakresie organizowania i prowadzenia aplikacji notarialnej.

Nałożenie obowiązku wyznaczenia patrona na radę izby notarialnej, która jest jedynie organem izby notarialnej, oznacza, że obowiązek ten spoczywa na samorządzie notariuszy zrzeszonych w izbie (art. 26 § 2 Prawa o notariacie). Obowiązek ten jest elementem publicznoprawnego obowiązku zorganizowania i prowadzenia aplikacji notarialnej. Nie jest to obowiązek dodatkowy notariusza, jak błędnie twierdzi Krajowa Rada Notarialna w uzasadnieniu zaskarżonej uchwały, lecz normalny obowiązek prawny. Sposób jego wykonania został pozostawiony radzie izby notarialnej, w granicach wyznaczonych ustawą. Swoboda notariusza jest węższa niż obywatela, bo jest członkiem samorządu zawodowego osób wykonujących zawód zaufania publicznego (art. 17 ust. 1 Konstytucji). Notariusz musi brać udział w wykonywaniu zadań swego samorządu. Należyte szkolenie aplikantów notarialnych leży w interesie publicznym (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2010 r., III ZS 13/10). Ten interes i zaufanie do zawodu notariusza byłyby naruszone, gdyby izba notarialna nie zapewniła aplikantom realizacji ustawowego prawa do aplikacji dlatego, że koliduje to z interesem notariuszy niewyrażających zgody na objęcie patronatu. Przyjęcie odmiennego stanowiska oznaczałoby, że notariusze swoim zachowaniem mogą faktycznie derogować przepis ustawy zobowiązujący samorząd notarialny do szkolenia

aplikantów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2010 r., III ZS 13/10). Trzeba mieć przy tym na uwadze, że - jak słusznie stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 maja 1999 r., III SZ 1/99 (OSNAPiUS 2000 nr 22, poz. 840) - z przepisu art. 17 ust. 1 Konstytucji wynika, iż samorząd notarialny w wykonywaniu swoich ustawowo określonych zadań powinien kierować się nie tylko i nie przede wszystkim interesem zrzeszonych w nim osób, lecz interesem publicznym.

Biorąc powyższe pod rozwagę, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====